

ACTA POLITOLOGICA

www.acpo.cz

INTERNETOVÝ RECENZOVANÝ ČASOPIS

2009 | Vol. 1 | No. 2 | ISSN 1803-8220

MAYER, Françoise (2009). *Češi a jejich komunismus, paměť a politická identita*. Praha: Argo, 274 s. ISBN 978-80-257-0151-5.

RECENZE MICHELA PEROTTINA

Tento článek podléhá autorským právům, kopírování a využívání jeho obsahu bez řádného odkazování na něj je považováno za plagiátorství a podléhá sankcím dle platné legislativy.

Internetový recenzovaný časopis vydává Univerzita Karlova v Praze,
Katedra politologie Institutu politologických studií Fakulty sociálních věd.

Acta Politologica | Katedra politologie | Institut politologických studií | Fakulta sociálních věd |

Univerzita Karlova v Praze | U Kříže 8 | 158 00 Praha 5 – Jinonice

www.acpo.cz | acpo@fsv.cuni.cz | +420 251 080 214

MAYER, Françoise (2009). *Češi a jejich komunismus, paměť a politická identita*. Praha: Argo, 274 s. ISBN 978-80-257-0151-5.

Knih francouzské historičky a socioložky Françoise Mayer, působící na Univerzitě v Montpellier a na Ecole des hautes études en sciences sociales v Paříži, vyšla již před šesti lety ve francouzském originálu *Les Tchèques et leur communisme – Mémoire et identités politiques* v nakladatelství Editions de l'Ecole des hautes études en sciences sociales. Nové jazykové vydání bylo aktualizováno a nepatrně změněno (např. připomenutím dalšího autorčina společného díla se Zdeňkem Vašíčkem, naopak biografie významných osobností a chronologie z původního textu nebyly do češtiny přeloženy). Práce neprošla českým recenzním řízením, které by pravděpodobně poukázalo na některé, především formální, nedokonalosti (je škoda, že jsou v bibliografii použita francouzská vydání anglofonních autorů jakými je dnes již klasik B. Anderson, jehož práce byla navíc přeložena do češtiny, či E. Goffman), ale i drobné nepřesnosti (např. datum vzniku KSČM či datum historického diskusního fóra českých historiků v listopadu 1999).

Práce vychází z paradigmatu paměti, především toho, jak se objevuje v pojetí francouzských sociologů Maurice Halbwachse a Marie-Claire Lavabra. Kniha *Češi a jejich komunismus* je ale především výsledkem několikaletého badatelského úsilí samotné Françoise Mayer. Práce je založená na četných rozhovorech s představiteli několika skupin, a tím dostává čtenář velmi ucelenou analýzu toho, co autorka nazývá „veřejné představy o minulosti“. Nejedná se o práci rozebírající dějiny a není to kniha koncepčně práce historická, byť se samozřejmě opírá o historické produkce, ale především sociologická. Jsou použity i přístupy etnologické (zejména práce Ladislava Holého) či filosofické (především díky spolupráci se Zdeňkem Vašíčkem). Z tohoto pohledu vyniká práce zejména ve francouzském originálu, protože používá především nepřeložené české práce a zpřístupňuje je francouzské odborné veřejnosti i zájemcům o problematiku nedemokratických režimů střední Evropy, respektive Československa. Překlad do češtiny je naopak výrazným přínosem tím, že nabízí jednak analýzu rozhovorů s mnoha aktéry, kteří nejsou v českém prostředí doposud příliš využíváni, ale i celkovým metodologickým přístupem. Autorka předkládá analýzu předpisů právních (lustrační zákon), intelektuálních (především historických) a samozřejmě politických debat nad „komunismem“. V této části práce se F. Mayer především zabývá tím, jak se

vytvářejí představy o české minulosti (tady konkrétněji „český“ „komunismus“) a o skupinových identitách. Přesvědčivě analyzuje problém z několika odlišných úhlů pohledu.

Po úvodu a dvou prvních kapitolách připomínajících „obecný“ rámec daného problému (připomenutí definic paměti a identity, oficiální rámec paměti o „komunismu“) se dostáváme do analýz „konkrétních“ pohledů a možných rozdílných pamětí „komunismu“. Autorka se zabývala především otázkou, jakou paměť si vytvářeli a kdo jsou nositelé specifické (individuální ale i skupinové) paměti tehdejšího „komunismu“: současní komunisté, někdejší normalizátoři, disidenti, političtí vězni, agenti StB, ale i historici. Nebylo patrně možné z různých důvodů zabývat se ještě dalšími skupinami, byť by to bylo zajímavé a přínosné z dnešního pohledu (politici, novináři). Zajímavost přístupu autorky tkví nejen v onom pohledu zvenčí či v přínosu způsobu zpracování paměti, nýbrž i v tom, že autorka přináší i velmi zajímavou a zdařilou problematizaci identitárních procesů, resp. analýzu mechanismů vzniku paměti o „komunismu“ v prvním desetiletí po pádu bývalého režimu. Metodologicky je velmi zajímavá první kapitola věnovaná pojmům „paměť a identita“. Možná původní název této vynikající práce by se býval hodil více svou výstižností: práce se zabývá především vytvářením pluralitních politických identit.

I když byla práce původně napsaná pro frankofonní čtenáři, nicméně pohled zvenčí předkládaný českému čtenáři Françoise Mayer rozhodně stojí za přečtení, nejen proto, že přináší (především metodologický) nový pohled na danou komplexní tematiku, která není zvláště analyzovaná českými badateli, a v mnoha ohledech jde jednoznačně dál než česká produkce snažící se podávat „objektivní“ vyrovnávání se s „komunismem“. Práci lze doporučit jako pozitivní přínos k již existujícím pracem, jako jsou např. sociologické analýzy týmu prof. J. Kabeleho nebo antropologické práce Z. Konopáska a O. Šmídové.

Kniha Françoise Mayer *Češi a jejich komunismus, paměť a politická identita* je důležitým příspěvkem do diskuse o „komunismu v nás“, podávající obraz nejen toho, jaké to bylo před listopadem v podání různých aktérů, ale hlavně jak se vytváří během deseti let po pádu bývalého režimu paměť „komunismu“. Práce je rozhodně přínosná i mimo původní sociologický obor, obzvláště pro politology.

Michel Perottino¹

¹ Doc. PhDr. Michel Perottino, Ph.D. působí na Fakultě sociálních věd UK v Praze. Kontakt: michel@cefres.cz